

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 16 febr. 1903 kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen
angående ändring af 17 kap. 11 § handelsbalken.*

Lagutskottet har till förberedande behandling fått emottaga en af herr *A. A. W. Lund* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 46, af följande lydelse:

»Förmånsrätt till gäldbunden egendom tillerkännes i 17 kap. 11 § handelsbalken dels sådana allmänna af Konungen stadfästade kassor, hvilka omhänderhafvas af »tjänstemän, som äro satte att deras inkomster uppbära», och dels »kyrkors, fattigkassors och socknemagasiners fordringar hos deras föreståndare». Den anförda paragrafen skiljer således emellan sådana allmänna kassor, som förestås af tjänstemän i kraft af dessas tjänst, och sådana, som omhänderhafvas af »föreståndare» på grund af uppdrag af de styrelser eller myndigheter, som äro för kassorna ansvariga.

Beträffande de af tjänstemän förvaltade kassorna torde lagens ordalydelse vara tydlig och uttömmande, så att den tillerkänner förmånsrätt åt alla kassor af detta slag.

Detsamma kan ej sägas om de af »föreståndare» förvaltade kassorna, af hvilka blott kyrkors och socknemagasiners samt fattigkassor tillerkännas förmånsrätt, ehuru flera andra synas vara lika berättigade därtill som de här uppräknade.

Så kan man t. ex. med skäl undra, hvarföre en församlings skolkassa icke skulle vara lika berättigad som dess kyrkokassa. Båda kassorna äro påbjudna i samma kungl. förordning. De för båda ansvariga myndigheterna äfvensom båda kassornas revisorer tillsättas och väljas af kyrkostämman. Hvarföre skall då kyrkokassan hafva större förmånsrätt än skolkassan?

Ungefär samma ställning i detta afseende som skolkassan har kommunalkassan, där den, såsom väl alltid är förhållandet på landet, omhänderhafves af en föreståndare. Det lärer ofta vara förhållandet, att kommunalnämnden, som är ansvarig för kommunalkassan, äfven förvaltar fattigkassan. I så fall kan samma myndighet åberopa förmånsrätt för den ena, men ej för den andra af de kassor, den förvaltar, ehuru båda synas vara lika berättigade.

I 5 kap. 52 § af lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet föreskrifves, att en vägkassa skall finnas, till hvilken ingår, utom öfriga dithörande afgifter, den vägskatt, hvarom i de närmast följande paragraferna stadgas. Äfven denna kassa synes vara lika berättigad till förmånsrätt som de förut anförda. Samma yrkande kan göras för de i lagen den 30 oktober 1891 omnämnda sjukkassorna.

Lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn torde på många håll förorsaka bildandet af en särskild kassa, som i sådant fall står under barnavårdsnämndens förvaltning, och för hvilken denna myndighet med fog kan göra anspråk på förmånsrätt.

Då de ofvan anförda kassorna alla hafva sitt stöd i lagar eller kungliga förordningar, synas de mig vara af samma natur, som de i 17 kap. 11 § handelsbalken uppräknade och lika berättigade som dessa till förmånsrätt för fordran i gäldbundet bo. De synas mig då äfven böra i lag uttryckligen tillerkännas denna rätt.

Jag vågar därföre vördsamt hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och i hvad mån den förmånsrätt till gäldbunden egendom, som i 17 kap. 11 § handelsbalken tillerkännes kyrkors, fattigkassors och socknemagasiners fordringar hos deras föreståndare, bör utsträckas till andra kassor, som äro likställda med de i nämnda paragraf uppräknade, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en utredning i ämnet kan gifva anledning.»

Uppenbarligen innebär det i viss mån en inkonsekvens, att kyrkors, fattigkassors och socknemagasiners fordringar hos deras föreståndare åtnjuta förmånsrätt, under det att sådan rätt icke är förenad med andra likartade kassors fordringar hos de personer, som på grund af särskildt uppdrag förvalta desamma. Rent principiellt vore sålunda ett likställande i förevarande hänseende af samtliga ifrågavarande kassor att förorda. Detta skäl synes emellertid utskottet icke utgöra tillräcklig anledning för vidtagande af den föreslagna lagändringen.

Medgifvande af sådan förmånsrätt som den ifrågavarande är nämligen enligt utskottets uppfattning ett numera i flera afseenden olämpligt sätt att skydda en kassa mot förluster på grund af förvaltarens insolvens. Hvad som särskildt talar mot dylik rätt är, att den i anseende till sin förekomst och utsträckning i det särskilda fallet icke är fullt klar och tydlig för tredje man. Det är af denna anledning, som man i den moderna rättsvetenskapen alltmera utdömt dessa s. k. tysta förmånsrätter såsom oförenliga med den betydande roll, som krediten i vår tid spelar.

För äldre tiders enklare förhållanden kan ifrågavarande förmånsrätt hafva varit passande och motsvarande ändamålet med densamma, utan att medföra någon större olägenhet. Då 1734 års lag tillkom, voro de kassor, som i förevarande lagrum angifvits, de hufvudsakliga kassorna af hithörande slag, och det torde hafva varit ett allmänt känt förhållande, hvilka personer som hade uppdrag att förvalta desamma. Då därtill kom, att i äldre tider ett anlitande af krediten i jämförelsevis ringa utsträckning förekom och att berörda kassor väl i allmänhet ej voro af någon mera betydande storlek, kunde icke något vara att mot denna förmånsrätt invända. Numera äro dock förhållandena ändrade. Särskildt i de större städerna hafva för tillgodoseende af en mängd kommunala uppgifter bildats kassor, hvilka ofta uppgå till ganska betydande belopp. Förvaltningen af dessa kassor ombesörjes i allmänhet såsom ett kommunalt förtroendeuppdrag af personer i olika samhällsställningar. För affärsmän eller andra, som behöfva anlita krediten, skulle emellertid emottagandet af ett dylikt förvaltningsuppdrag med tillvaron af en sådan förmånsrätt som den ifrågasatta ofta medföra olägenhet på grund af den ofördelaktiga inverkan uppdraget skulle hafva på deras kreditställning, och det skulle därför mera än förut möta svårigheter att finna lämpliga personer, hvilka vore villiga att åtaga sig sådana befattningar. För andra borgenärer skulle det innebära ganska stor risk, om dylik förmånsrätt åtnjötes af en mängd kassor, rörande hvilka det icke städse kan antagas vara allmänt bekant, af hvem förvaltningen utöfvas. Det torde dessutom vara svårt att med bestämdhet angifva

gränsen för de kassor, hvilka, om den föreslagna lagändringen skulle vidtagas, borde tillerkännas förmånsrätt för sina fordringar.

Ifrågavarande förmånsrätt torde icke heller vara nödig för att skydda kassor mot förluster. Mera lämpliga och effektiva skyddsmedel härutinnan äro numera att tillgå och användas äfven allmänt. Ifrån denna synpunkt förefinnes alltså icke enligt utskottets mening något framträdande behof af den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 februari 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.